

Wł. J.

Dyskusja nad Lustrem Twardowskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/1, 235-236

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zbiorami Biblioteki Uniwersyteckiej — prof. Hooykaas odbył rozmowę z B. Olszewiczem.

Spśród spotkań warszawskich wymienić trzeba szczególnie dwa: pierwsze — które odbyło się w mieszkaniu prof. dr L. Chmaja w obecności historyków reformacji — pozwoliło gościowi zapoznać się z interesującą go żywo kwestią badań nad dziejami polskiej reformacji, drugie, któremu przewodniczył B. Suchodolski — miało na celu zaznajomienie prof. Hooykaasa z organizacją, działalnością i pracownikami Komitetu i Zakładu Historii i Techniki.

Choć wizyta prof. Hooykaasa nosiła charakter nieoficjalny, nawiązał on też kontakty z przedstawicielami władz i urzędów szkolnictwa wyższego, czego wyrazem było złożenie — w towarzystwie A. Birkenmajera — wizyty Ministrowi Szkolnictwa Wyższego S. Żółkiewskiemu oraz Rektorowi Uniwersytetu Warszawskiego, S. Turskiemu. Przedmiotem rozmów była możliwość nawiązania współpracy naukowej pomiędzy Holandią i Polską.

Podczas swego pobytu w Polsce prof. Hooykaas zwiedził również wiele zabytków i odbył kilka wycieczek, m.in. do Kazimierza nad Wisłą i do Żelazowej Woli.

W. V.

DYSKUSJA NAD LUSTREM TWARDOWSKIEGO

W dniu 6 grudnia 1958 r. odbyło się posiedzenie naukowe Zespołu Historii Polskiej Techniki Filmowej. Na porządku dziennym był referat dr Tadeusza Przytkowskiego *Lustro mistrza Twardowskiego w Węgrowie*.

Sprawa ustalenia rodowodu lustra znajdującego się w zakrytym kościele w Węgrowie, a przypisywanego mistrzowi Twardowskiemu, budzi ostatnio coraz szersze zainteresowanie. Badania naukowe nad lustrem węgrowskim podjął Zespół Historii Polskiej Techniki Filmowej w ramach badań nad historią złudzeń optycznych w Polsce; opracowanie zaś historii omawianego lustra przeprowadza dr T. Przytkowski.

W wygłoszonym referacie prelegent w pierwszym rzędzie zajął się sprawą historyczności samej postaci mistrza Twardowskiego, podejmowaną przez prof. Wiktora Hahna i innych polskich badaczy, którzy za dowód realności istnienia tej postaci uważają właśnie owo lustro przechowywane w Węgrowie. Dr Przytkowski uważa ten dowód za mocno problematyczny, aczkolwiek co do historyczności postaci Twardowskiego podaje własne wnioski poparte dowodami źródłowymi.

W dalszym ciągu referatu prelegent zajął się opisem samego zabytku, jego konstrukcją i składem chemicznym oraz miejscem przechowywania. Na podstawie analizy porównawczej z innymi znanymi w Europie lustrami, (których zbiory prelegent miał możliwość obejrzeć w kilku krajach Europy w r. 1958) oraz na podstawie grawerunku na lustrze, autor referatu dochodzi do wniosku, że lustro „mistrza Twardowskiego“ jest zabytkiem XVI-wiecznego polskiego odlewnictwa i rytownictwa metalowego i to zabytkiem niezwykle cennym i unikalnym. Natomiast lustro to, jego zdaniem, nie może być do-

wodem „autentyczności“ własności Twardowskiego mimo napisu widniejącego na ramie lustra, który jest późniejszego pochodzenia.

Gdzie to lustro mogło powstać, autorowi nie udało się dociec, aczkolwiek na podstawie niektórych przesłanek można by wskazać na fabrykę luster w Bodzentynie, która funkcjonowała jeszcze w r. 1820.

Dr Przypkowski na podstawie swych badań nie sądzi, by lustro węgrowskie mogło mieć jakieś znaczenie „magiczne“ przypisywane mu przez liczne legendy. W toku dyskusji, która wywiązała się po referacie, wysunięto jednak pewne sugestie dotyczące tego właśnie tematu. Gładko wypolerowana powierzchnia lustra, która daje wyraźne odbicie przedmiotów zewnętrznych, niezwykle ciężar (17,8 kg), rozmiary (56 cm × 46,5 cm) oraz amatorskie wykonanie każą snuć domysły co do specjalnego przeznaczenia lustra. Zebrani doszli do wniosku, że należy bezsprzecznie lustro przewieźć do Warszawy i poddać specjalnym badaniom metalograficznym. Dopiero wówczas można będzie dociec źródła legend otaczających lustro „mistrza Twardowskiego“, a może dotrzeć do osoby jego właściciela. Rzeczą ważną będzie ustalenie przeznaczenia lustra oraz umiejscowienie jego w czasie w stosunku do luster „magicznych“ wyrabianych w Europie.

Wł. J.

APEL PAŃSTWOWEJ RADY GÓRNICICTWA

Państwowa Rada Górnictwa przy Prezesie Rady Ministrów wydała apel „w sprawie włączenia się do obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego“ skierowany „do Ministrów, Kierowników Urzędów Centralnych i Instytucji zajmujących się górnictwem“.

W apelu czytamy m.in.:

„Górnictwo na ziemiach polskich rozwijało się od czasów przedhistorycznych. Na ziemi naszej zachowały się niezwykle ciekawe, nieliczne w świecie, obiekty górnictwa wczesnohistorycznego.

Rozwój górnictwa na ziemiach naszych łączy się ściśle i nierozzerwalnie z rozwojem Państwa Polskiego.

Górnicy polscy dali ogromny wkład pracy w rozwój przemysłu polskiego i odegrali przodującą rolę w tworzeniu się postępowych form organizacji politycznej i społeczeństwa, w tworzeniu się idei socjalizmu.

Górnicy polscy rozwijając twórczą myśl techniczną wnieśli poważny udział w ogólnoswiatowy rozwój wszystkich gałęzi przemysłu górniczego...

Państwowa Rada Górnictwa podejmując inicjatywę włączenia się wszystkich gałęzi górnictwa polskiego do obchodów Tysiąclecia ma na celu:

— podkreślenie roli górnictwa polskiego w kształtowaniu się państwowości polskiej od jej zarania poprzez tysiąclecie do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

— zabezpieczenie dla potomności najciekawszych zabytków górniczych na ziemiach naszych oraz materiałów archiwalnych dotyczących historii naszego górnictwa,